

تصفیه فاضلابهای صنعتی

(جلد دوم)

تألیف:

دکتر حمزه علی حسینی

دکتر کاووس دیندارلو

انتشارات

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرشناسه: علی جمالی؛ حمزه
عنوان و نام پدیدآور: تصفیه فاضلابهای صنعتی / تألیف حمزه علی جمالی، کاووس دیندارلو.
مشخصات نشر: بندرعباس: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی هرمزگان، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری: ج: ۲۱۲ ص. مصور، جدول، نمودار.
شابک: شابک دوره: 978-600-94606-2-5 ج ۲: 978-600-94606-3-2
وضعیت فهرست نویسی: فیها
یادداشت: ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۹۳) (فیها)
موضوع: زباله صنعتی -- تصفیه
موضوع: فاضلاب -- تصفیه
شماره افزوده: دیندارلو، کاووس، ۱۳۴۷-
ردیف کتابخانه: ۱۳۹۳ ۶/۵/۸۹۷ TDA
۵. بنام دیویی: ۶۳۸/۴
شماره کتابشناسی ملی: ۳۱۱۲۹۲۸

"تصفیه فاضلابهای صنعتی"

(جلد دوم)

انشارات
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی

- ✎ تألیف: دکتر حمزه علی جمالی - دکتر کاووس دیندارلو
- ✎ با همکاری: مرکز تحقیقات مهندسی بهداشت محیط - طرفه‌ای
- ✎ ناشر: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی هرمزگان
- ✎ مدیر تولید: دکتر محمود خیاطیان
- ✎ امور اداری: فاطمه قاسمی
- ✎ نسخه پرداز: گیلدانا مؤیدی
- ✎ صفحه آرایی و طراحی جلد: محمداقبر بهرامشاهی
- ✎ نظارت بر چاپ: نشر رسول - بندرعباس
- ✎ چاپ و صحافی: سلمان فارسی - قم
- ✎ چاپ اول: زمستان ۱۳۹۳
- ✎ شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
- ✎ قیمت: ۱۶۰۰۰۰ ریال

شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۶۰۶-۲-۵ ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۶۰۶-۳-۲
ISBN: 978-600-94606-2-5

شابک جلد دوم: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۶۰۶-۳-۲ ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۶۰۶-۲-۵
ISBN: 978-600-94606-3-2

آدرس: بندرعباس / بلوار جمهوری اسلامی / ضلع شرقی بیمارستان شهید محمدی / معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه / اداره انتشارات

Printed in I.R. of Iran

حق نشر © کلیه حقوق برای دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان محفوظ است.

www.hums.ac.ir

فهرست مطالب

۷-۴-۳- جداسازی چربی، روغن و گریس (FOG).....	۹۹
۷-۴-۴- اسیدی کردن.....	۹۹
۷-۴-۵- انعقاد - لخته سازی.....	۱۰۰
۷-۴-۶- ته نشینی.....	۱۰۱
۷-۴-۷- شناورسازی به کمک هوای محلول (DAF).....	۱۰۱
۷-۵- تصفیه بیولوژیکی.....	۱۰۲
۷-۶- تصفیه هواری.....	۱۰۳
۷-۶-۱- فرایند لجن فعال.....	۱۰۳
۷-۶-۲- صافی چکنده.....	۱۰۶
۷-۷- تصفیه بیولوژیکی بی هواری.....	۱۰۸
۷-۸- کنترل آلودگی هوا.....	۱۰۹
۷-۸-۱- ذرات و گرد و غبار.....	۱۰۹
۷-۸-۲- خاک کتندها.....	۱۰۹
۷-۸-۳- ترکیبات کربنی آلی فرار (VOC).....	۱۱۰
۷-۹- مطالعه موردی.....	۱۱۱
منابع فصل هفتم.....	۱۱۳
فصل هشتم- تصفیه فاضلاب نوشیدنیهای غیر الکلی.....	
۸-۱- مقدمه.....	۱۱۵
۸-۲- روشهای جداسازی و تصفیه غیر الکلی.....	۱۱۶
۸-۳- فرایند تولید و پخش نوشابه.....	۱۱۸
۸-۴- خصوصیات فاضلاب نوشابه.....	۱۲۰
۸-۵- تصفیه بیولوژیکی صنایع نوشا سازی.....	۱۲۱
۸-۶- تصفیه هواری فاضلاب.....	۱۲۲
۸-۶-۱- فرایندهای تصفیه هواری رشد معلق.....	۱۲۲
۸-۶-۲- فرایندهای رشد چسبیده.....	۱۲۳
۸-۷- تصفیه بی هواری فاضلاب.....	۱۲۴
۸-۷-۱- راکتور بستر لجن بی هواری با جریان رو به بالا.....	۱۲۶
۸-۷-۲- فیلترهای بی هواری.....	۱۲۸
۸-۷-۳- راکتورهای بستر سیال بی هواری.....	۱۳۰
۸-۷-۴- فرایند تصفیه بی هواری ترکیبی.....	۱۳۱
منابع فصل هشتم.....	۱۳۳

فصل ششم- تصفیه فاضلاب صنایع دارویی

۶-۱- مقدمه.....	۱۳
۶-۲- خصوصیات صنعت داروسازی.....	۱۳
۶-۳- توصیف فرایند و خصوصیات پسماند.....	۱۴
۶-۳-۱- کارخانجات تخمیر.....	۱۴
۶-۳-۲- کارخانجات سنتز مواد شیمیایی آلی.....	۱۴
۶-۳-۳- کارخانجات تخمیر / سنتز مواد شیمیایی.....	۱۵
۶-۳-۴- کارخانجات تولید محصولات بیولوژیک.....	۱۵
۶-۳-۵- کارخانجات ترکیب فرمولاسیون.....	۱۶
۶-۴- پارامترهای مهم در تصفیه فاضلاب صنعت داروسازی.....	۱۷
۶-۵- بازیافت و کنترل فاضلاب.....	۱۷
۶-۶- تصفیه فاضلاب صنایع داروسازی.....	۱۷
۶-۶-۱- تصفیههای فیزیکی و شیمیایی.....	۱۹
۶-۶-۲- تصفیه بیولوژیکی.....	۲۱
۶-۶-۳- تصفیه جمع و تفکیک دفع فاضلهای صنایع داروسازی.....	۲۲
۶-۷- مشکلات بهره برداری و روشهای حل آنها.....	۲۷
۶-۸- محدودیتهای سازمان حفاظت محیط زیست آمریکا در مورد فاضلاب صنایع دارویی.....	۲۷
۶-۹- مثالهایی از طراحی تصفیه خانه فاضلاب برای فاضلاب صنایع دارویی.....	۲۷
منابع فصل ششم.....	۲۹
فصل هفتم- تصفیه صنایع تولید نان.....	
۷-۱- مقدمه.....	۹۳
۷-۲- منابع تولید پسماند در صنعت نانوائی.....	۹۴
۷-۲-۱- سر و صدا.....	۹۵
۷-۲-۲- آلودگی هوا.....	۹۵
۷-۲-۳- فاضلاب.....	۹۵
۷-۲-۴- پسماندهای جامد.....	۹۷
۷-۳- تصفیه فاضلاب نانوائی.....	۹۷
۷-۴- سیستمهای پیش تصفیه.....	۹۸
۷-۴-۱- متعادل سازی و خنثی سازی.....	۹۹
۷-۴-۲- آشفالگیری.....	۹۹

۴-۱۰- مایعات دفعی ناشی از کارخانجات کفزد و چوب مصرف

کننده زائدات کشاورزی ۱۷۸

۵-۱- سمیت مایعات تولید خمیر کاغذ ۱۷۹

۶-۱۰- فرایندهای رنگبری خمیر ۱۸۰

۶-۱- ترکیبات به وجود آمده در طی فرایند رنگبری با کالر ۱۸۱

۷-۱۰- سمیت محلولهای رنگبری مصرفی ۱۸۲

۸-۱- راهکارهای کنترل آلودگی در صنایع کفزد و چوب ۱۸۳

۹-۱۰- کاهش آلودگی از طریق اصلاح فرایند کارخانه ۱۸۳

۱-۹-۱۰- تکنولوژیهای تولید خمیر غیر متعارف ۱۸۳

۲-۹-۱۰- تکنولوژیهای جدید رنگبری خمیر ۱۸۴

۱۰-۱-۱۰- تصفیه فاضلاب صنایع چوب و کاغذ ۱۸۷

۱-۱۰-۱- فرایندهای فیزیکوشیمیایی ۱۸۷

۲-۱۰-۱- فرایندهای بیولوژیکی ۱۹۳

منابع فصل دهم ۲۱۱

۴- فصل یازدهم - تصفیه فاضلاب صنایع پرداخت فلزات

۱-۱۱- مقدمه ۲۱۵

۲-۱۱- فرایندها و عملیات این صنعت ۲۱۷

۱-۱۱-۲- کلیات فرایندها ۲۱۷

۲-۱۱-۲- توصیف فرایندها و عملیاتها ۲۱۷

۳-۱۱- مع فاضلهای صنایع پرداخت فلزات ۲۲۸

۴-۱۱- چگونگی فاضلهای تکمیل فلزات ۲۲۹

۵-۱۱- تصفیه فاضلهای صنایع پرداخت فلزات ۲۳۴

۱-۱۱-۵-۱- کلیاتی در روشهای تصفیه ۲۳۴

۲-۱۱-۵-۲- روشهای معمول تصفیه ۲۳۶

۳-۱۱-۵-۳- تصفیه فاضلاب حاوی یان ۲۵۹

۴-۱۱-۵-۴- تصفیه فاضلاب کروم (VI) ۲۶۵

۵-۱۱-۵-۵- تصفیه فاضلاب حاوی روغن ۲۶۷

۶-۱۱-۵-۶- تصفیه و بازیافت مایع روان ساز و خشک کنندههای

صنعتی (آب سلون) ۲۷۰

۶-۱۱-۶- پسمندهای خطرناکه مدیریت تصفیه لجن و کمینه سازی ۲۷۱

۱-۱۱-۶-۱- پسمندهای خطرناک ۲۷۱

۲-۱۱-۶-۲- تصفیه لجن ۲۷۴

۷-۱۱- جلوگیری از آلودگی ۲۷۷

۴- فصل نهم - تصفیه پسماندهای ناشی از پرورش دام و طیور

۱-۹- مقدمه ۱۳۵

۲-۹- خصوصیات و اثرات پسماندها ۱۳۶

۱-۹-۲-۱- پسماندهای مرغداری و دامپروری ۱۳۶

۲-۹-۲-۲- مکانیسمهای انتقال آلودگی در آنها ۱۴۲

۳-۹- تکنولوژیهای ذخیره و مدیریت پسماند دامپرورها و

مرغدارها ۱۴۳

۴-۹- مقدمهای تصفیه پسماند دامپرورها ۱۴۶

۵-۹- جداسازی پسماند از مایعات ۱۴۶

۶-۹- تصفیه بیولوژیکی ۱۴۸

۱-۹-۶-۱- تصفیه بیولوژیکی ۱۴۸

۲-۹-۶-۲- تصفیه هوازی ۱۵۵

۷-۹- تصفیه فیزیکوشیمیایی ۱۵۸

۸-۹- نیزارهای مصنوعی ۱۵۹

۹-۹- تولید کود آلی ۱۶۰

۱۰-۹- آبگیری کود ۱۶۳

منابع فصل نهم ۱۶۳

۴- فصل دهم - تصفیه فاضلاب صنایع کاغذ و چوب

۱-۱۰- مقدمه ۱۶۷

۲-۱۰- ماهیت و ترکیب مواد خام بکار رفته در کارخانجات کاغذ و

چوب ۱۶۹

۱-۱۰-۲-۱- ترکیب الیاف چوبی و غیر چوبی ۱۶۹

۳-۱۰-۲- فرایندهای تولید خمیر ۱۷۱

۱-۱۰-۳-۱- تولید خمیر به روش مکانیکی ۱۷۲

۲-۱۰-۳-۲- تولید خمیر توسط فرایندهای نیمه شیمیایی ۱۷۳

۳-۱۰-۳-۳- تولید خمیر به روش شیمیایی - حرارتی - مکانیکی ۱۷۳

۴-۱۰-۳-۴- تولید خمیر به روشهای شیمیایی ۱۷۳

۴-۱- ترکیبات موجود در مایعات حاصل از تولید خمیر کاغذ ۱۷۴

۲-۱۰-۴-۱- مایعات حاصل از تولید خمیر به روش کرافت ۱۷۵

۲-۱۰-۴-۲- محلولهای حاصل از تولید خمیر با استفاده از سولفیت ۱۷۶

۳-۱۰-۴-۳- محلولهای ناشی از خمیر به روشهای نیمه شیمیایی

CTMP و حرارتی - مکانیکی ۱۷۷

۲۷۷	۱۱-۷-۱- رویکرد پیشگیری از آلودگی
۲۷۸	۱۱-۷-۲- پیشگیری از آلودگی تمیز کننده‌های آبی
۲۷۹	۱۱-۷-۳- پیشگیری از آلودگی در مخازن آبکاری
۲۸۵	۱۱-۷-۴- پیشگیری از آلودگی در مرحله آبکشی
۲۸۷	منابع فصل یازدهم

فصل دوازدهم - تصفیه فاضلاب صنایع انفجاری

۲۹۱	۱۲-۱- مقدمه
۲۹۲	۱۲-۲- خصوصیات فاضلاب صنایع تولید محصولات انفجاری
۲۹۲	۱۲-۲-۱- خصوصیات عمده
۲۹۳	۱۲-۲-۲- انفجارها
۲۹۶	۱۲-۲-۳- چاشنیها
۲۹۶	۱۲-۲-۴- مواد آتش‌بازی (پرو-تیکها)
۲۹۶	۱۲-۲-۵- جنبه‌های ایمنی
۲۹۷	۱۲-۳- مروری بر تکنولوژی‌های تصفیه
۲۹۷	۱۲-۳-۱- مکتب‌سب‌های احیائی
۲۹۷	۱۲-۳-۲- تصفیه در محل
۳۰۰	۱۲-۳-۳- تصفیه در خارج از محل
۳۰۱	۱۲-۴- تصفیه فیزیکی و فیزیکوشیمیایی
۳۰۱	۱۲-۴-۱- تصفیه به روش اکسیداسیون پیشرفته
۳۰۱	۱۲-۴-۲- جذب سطحی به کمک کربن فعال
۳۰۳	۱۲-۵- تصفیه بیولوژیکی
۳۰۳	۱۲-۵-۱- مکتب‌سب‌ها
۳۰۵	۱۲-۵-۲- شرایط بهره‌برداری
۳۰۷	۱۲-۵-۳- راکتورهای بیولوژیکی
۳۰۹	منابع فصل دوازدهم

پیشگفتار

تولید فاضلابهای صنعتی با ترکیبات متنوع شناخته و ناشناخته یکی از چالشهای بزرگ زیست محیطی جوامع بشری است که سلامت جامعه را تهدید می کند؛ لذا شناخت دقیق آلاینده های صنایع مختلف و فرآیندهای تصفیه و اصول بهره برداری از آنها امری مهم و شایان توجه است. از طرفی روند روبه افزایش مصرف آب در جوامع بشری و کم آبی پهنه ی وسیعی از خشکیهای کره زمین سبب شده است تا موضوع حفاظت از آن در یک دانش تخصصی محض فراتر رفته و گستره مرزهای حقوقی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی را دربرگیرد. به یک چالشهای مهم فرا روی بشر در قرن بیست و یکم تبدیل شود.

کشور ما جزء مناطق کم آب دراست و میزان بارندگی سالانه حدود یک چهارم معیار جهانی (۹۷۰ میلی متر در سال) است. از این رو بروز کم آبی و خشکسالی شدیداً مشهود است. بنابراین اگر دفع پساب حاصل از تصفیه فاضلابهای صنعتی به روش صحیح و اصولی انجام گیرد، علاوه بر پیشگیری از آلودگیهای زیست محیطی و کاهش بیماریها، یک منبع ارزشمند آب و مسوب می شود که می توان آن را جهت مصارف مختلف استفاده نمود. در این راستا کتاب تصفیه فاضلابهای صنعتی که در دو جلد تألیف شده است، تصفیه ی مهمترین صنایع موجود در کشور از جمله صنایع لبنی، نساجی، سیب زمینی، کنسرو، قند و شکر، گوشت، صنعت غذاهای دریایی، کاغذ و چوب، فلزات و صنایع انفجاری را مورد بررسی قرار داده است. این مجموعه هر چند خالی از اشکال نیست، اما امیدواریم مورد توجه دانشجویان و پژوهشگران علاقمندان به این مباحث باشد.

مؤلفین

پاییز ۱۳۹۳ - بندرعباس